

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ
«ОХОРОНА ПРАЦІ»

*(для студентів 4 курсу денної та заочної форм навчання за напрямом
підготовки 6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій»)*

Харків
ХНАМГ
2012

Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни «Охорона праці»
(для студентів 4 курсу денної та заочної форм навчання за напрямом підготовки
6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва;
уклад.: В. Е. Абракітов. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 12 с.

Укладач: В. Е. Абракітов

Рецензент: проф., к.т.н. Б. М. Коржик

Рекомендовано кафедрою «Безпека життєдіяльності»,
протокол № 11 від 18.01.2012 р.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Робоча навчальна програма дисципліни «Охорона праці» на основі СВО ХНАМГ ПНД для студентів денної та заочної форми навчання за напрямом підготовки 6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій» передбачає самостійне вивчення окремих питань згідно зі змістом і тематикою дисципліни. Самостійна робота є складовою навчального процесу на рівні підготовки бакалаврів і сприятиме розвитку навичок для самостійного вирішення питань охорони праці у виробничій діяльності. Самостійна робота студентів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових занять час.

2. МЕТА І ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Мета самостійної роботи – доповнити і закріпити знання, набуті за час вивчення теоретичного курсу, активізувати творчі здібності студентів, розвинути навички роботи з нормативною і технічною літературою, з довідниками, придбати досвід самостійного вирішення питань охорони праці в проектній документації, набуті досвід із виконання інженерних розрахунків на основі документів з охорони праці, характерних (в подальшому) для дипломного проектування, а також для подальшої інженерної діяльності за фахом, підготувати до самостійного створення безпечних та нешкідливих умов праці в усіх сферах виробництва.

Найважливішою вимогою до підготовки фахівців вищої кваліфікації на сучасному етапі є розвиток у студентів здатності і навичок самостійного придбання знань і умінь, необхідних для інженерного вирішення питань з охорони праці після закінчення вищого навчального закладу. Тому робочою програмою курсу передбачається не тільки передача викладачем визначеної наукової інформації, але й організація самостійної пізнавальної діяльності студентів шляхом роботи з літературою і нормативною документацією з охорони праці, шляхом участі в ділових іграх з вирішення питань з охорони праці, а також у період самостійної роботи над дипломним проектом.

2.1. Особливості самостійної роботи студентів денної форми навчання

Після кожної лекції з охорони праці, у порядку підготовки до наступного лекційного заняття, відповідно до робочої програми, за рахунок бюджету часу, відведеного навчальним планом на самостійне вивчення курсу, студент працює з рекомендованою літературою і нормативними документами з поглиблення, розширення і закріплення лекційного матеріалу.

Лабораторні роботи з дисципліни «Охорона праці» носять дослідницький характер і потребують деякого часу на самопідготовку. До початку їхнього проведення студент має самостійно опрацювати теоретичну частину, винесену на самопідготовку, а також вивчити відповідні розділи літератури, що рекомендуються.

Перед виконанням кожної лабораторної роботи починають оформлювати звіт про її проведення. До початку роботи студент повинен мати такий напівформлений звіт – «заготівка» до наступної лабораторної роботи, що має чисті таблиці протоколів, куди після вимірювання заносять результати експериментів та досліджень. Після виконання лабораторної роботи остаточно оформлюється звіт про її проведення. Звіт містить описову частину з необхідними ескізами і схемами, а також заповнені протоколи лабораторних досліджень, їхню оцінку і заходи щодо нормалізації умов праці, запропоновані студентом.

2.2. Особливості самостійної роботи студентів заочної форми навчання

Початкові відомості з вивчення курсу «Охорона праці» та виконання контрольного завдання згідно з обраним варіантом студент одержує на установчій лекції, на якій провідний викладач знайомить студентів із програмою курсу, формами поточного та підсумкового контролю з дисципліни, вимогами, що висуваються до якісного вивчення та успішного проходження всіх етапів, розподіляє між студентами варіанти контрольних завдань.

Основною формою навчальної діяльності студентів на наступному етапі є самостійна робота. Керуючись програмою курсу «Охорона праці», що міститься в методичних вказівках кафедри, студент працює з рекомендованими джерелами і нормативними документами з метою ознайомлення, поглиблення, розширення і закріплення теоретичного матеріалу. Численні посилання на літературу дозволяють студентові самостійно розібратись у навчальному матеріалі, що потребує засвоєння.

Здобувши (відновивши чи удосконаливши) необхідні теоретичні знання, студент приступає до виконання завдань контрольної роботи, де йому запропоновано розробити деякі інженерні рішення з безпеки праці на типовому підприємстві галузі (що найбільш характерні задля його майбутньої професійної діяльності).

У період роботи над самостійним вивченням необхідного обсягу навчального матеріалу з дисципліни та вирішенням контрольних завдань студент (у міру необхідності) з'являється на консультації відповідно до розкладу кафедри «Безпека життєдіяльності». На консультації викладач роз'яснює студенту суть вимог цих методичних вказівок, рекомендує шляхи практичного вирішення питань з охорони праці в умовах конкретного завдання, висвітлює (якщо в цьому є потреба) питання, що залишилися недоступними для самостійного розуміння студентом.

Після вивчення теоретичного матеріалу курсу студент виконує вказані контрольні (розрахункові) завдання згідно з варіантом, що закріплений за ним, оформлює контрольну роботу й у встановлений термін до початку сесії подає її на кафедру «Безпека життєдіяльності» лаборанту (завідувачу лабораторії) під розписку. Робота рецензується викладачем кафедри (екзаменатором), про що на її титульному аркуші (або обкладинці) робиться відповідний запис з датою перевірки та зазначенням недоліків. Якщо робота не відповідає вимогам, що

висуваються до контрольних робіт, викладач повертає її студентові на доопрацювання для усунення зроблених зауважень. Якщо контрольна робота допускається до захисту (про що на її титульному аркуші має бути зроблений відповідний запис), студент захищає її на іспиті.

За час заліково-екзаменаційної сесії студент виконує завдання лабораторного практикуму. Виконані й оформлені лабораторні роботи студент захищає у співбесіді з викладачем кафедри.

Таким чином, контроль навчальної роботи студентів з дисципліни „Охорона праці” у міжсесійний період здійснюється шляхом перевірки результатів контрольної роботи, передбаченої робочою програмою курсу; а під час заліково-екзаменаційної сесії – у ході аудиторних (лабораторних) навчальних занять, проведених згідно з розкладом. Основною формою підсумкового контролю з дисципліни „Охорона праці” є залік. До заліку допускаються студенти, які виконали і захистили контрольну роботу з курсу „Охорона праці” та пройшли курс лабораторного практикуму.

3. РОЗПОДІЛ ЧАСУ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів є одним з важливих етапів навчання. Вона сприяє розвитку практичних навичок раціонального використання часу, організації щоденної плідної роботи для вирішення завдань майбутньої діяльності, підтримує високий рівень трудової та виробничої дисципліни.

У зв'язку з цим і виходячи з загального обсягу часу, який відведено для самостійної роботи, а це 36 (денна форма) / 68 (заочна форма) годин, приблизний обсяг часу на кожен з видів самостійної роботи рекомендується розподілити таким чином:

Таблиця 1 – Форми самостійної роботи, обсяг у годинах

№ п/п	Вид самостійної роботи	Обсяг часу, год.	
		денна	заочна
1	Оформлення лабораторних робіт	4	2
2	Підготовка до захисту лабораторних робіт	4	2
3	Опрацювання окремих тем і питань дисципліни	19	44
4	Підготовка до тестування за змістовим модулем 1.1	2	-
5	Підготовка до тестування за змістовим модулем 1.2	2	-
6	Підготовка до тестування за змістовим модулем 1.3	2	-
7	Підготовка до тестування за змістовим модулем 1.4	3	-
8	Виконання контрольної роботи	-	20
Усього		36	68

4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

На самостійну роботу, згідно з робочою навчальною програмою дисципліни “Охорона праці”, передбачено 36 / 68 годин. Нижче, у таблиці, наведено перелік матеріалу, який студент має опрацювати самостійно з урахуванням часу для підготовки його захисту, а також час на підготовку для оцінки рівня його знань з посиланням на джерела необхідної для цього інформації.

При вивченні дисципліни, виконанні навчальних доручень (підготовка до лабораторних робіт, оформлення звітів до них, виконання контрольної роботи для студентів заочної форми навчання тощо) значну допомогу можуть надати Інтернет-ресурси за тематикою дисципліни. Рекомендований перелік таких сайтів надано в додатку 1.

Таблиця 2 – Перелік матеріалу для самостійного вивчення дисципліни “Охорона праці”, рекомендований для цього час і номер джерела за списком джерел

Найменування змістових модулів, що виносяться для самостійної роботи	Години		Літературні джерела	Форма звіту (денна форма)
	Денна	Заочна		
1.1 Правові та організаційні питання	9	18	1,2,3,4, 8, 9, 10, 11, 13	Конспект, тестування
1.2 Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії	9	16	1,2,3,4, 6, 9, 10, 11, 13	Конспект; тестування
1.3 Основи безпечності виробничих процесів та виробничого обладнання	9	17	1,2,3,4, 6, 9, 10, 11, 13	Конспект; тестування
1.4 Пожежна безпека	9	17	1,2,3,4,5,6, 9, 10, 11, 13	Конспект, тестування
УСЬОГО	36	68		

5. ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Вивчення рекомендованого для самостійної роботи тематичного матеріалу має виконуватися послідовно, паралельно з викладенням лекційного матеріалу відповідної тематики. Це пов'язано взаємозв'язком окремих розділів дисципліни “Охорона праці” та доповненням матеріалу лекційного змісту, що сприятиме поглибленому закріпленню і систематизації знань.

Відповідно до принципів самостійного навчання студент вивчає матеріал за рекомендованими підручниками, навчальними посібниками, довідниками та

іншою додатковою літературою. При опрацюванні джерел студент має конспектувати матеріал у лекційному зошиті для використання його під час підсумкового контролю знань за змістовими модулями.

Кожне завдання оформлюється під окремою відповідною назвою. Воно має містити основні довідки, схеми і формули з поясненнями (якщо вони є). Наприклад, при опрацюванні матеріалу “Вентиляція виробничих приміщень, теоретичні основи розрахунку систем механічної вентиляції” треба назвати методи розрахунків, в яких при цьому використовуються формули, дати пояснення до них, привести схеми найбільш раціонального розташування засобів механічної вентиляції.

Щодо лабораторних робіт, то необхідні пояснення і вказівки до їх виконання, оформлення і захисту приведені у відповідних методично-інформаційних джерелах (див. список джерел).

Під час самостійного вивчення матеріалу, який доповнює курс дисципліни “Охорона праці”, а також при роботі над лабораторними роботами студент може отримати консультації у викладача відповідно до розпису його занять.

Правильно оформлені та в повному обсязі лабораторні роботи захищаються, а питання опрацьованого самостійно матеріалу включаються в залік (екзамен) або в тестування при проведенні підсумкового контролю з модуля.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про охорону праці” від 21.11.2002 р.
2. Охорона праці в Україні. Нормативна база. (3-є вид., змін. і доп.) / О.М. Роїна.–К.: КНТ, 2007. -548 с;
3. Основи охорони праці. Лабораторний практикум. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України /За ред.. проф. Б.М. Коржика. – Харків: ХДАМГ, 2009. -107 с.
4. Інженерні рішення з охорони праці при розробці дипломних проектів інженерно-будівельних спеціальностей: Навчальний посібник. /За ред.. В.В. Сафонова. –К.: Основа, 2000. -336 с..
5. Охорона праці в Україні. Нормативні документи. - К.: КНТ, 2004. - 440 с.
6. Пожежна безпека. Нормативні акти та інші документи. Т. т. 1 –6, к., 1997 – 2000.
7. ДСТУ 2293-99. Охорона праці. Терміни та визначення основних понять
8. ДНАОП 0.04-4.12-99. Типове положення про навчання з питань охорони праці.
9. Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві Постанова Кабінету Міністрів України № 25 серпня 2004 р. N 1112.
10. ГОСТ 12.0.003-74*. ССБТ. Опасные и вредные производственные факторы. Классификация.
11. В.Ц. Жидецький, В.С. Джигирей , Мельников О.В. Основи охорони праці. Підручник. – Львів: Афіша, 2000. – 350 с.
12. Батлук В.А., Гогіташвілі Г.Г. Охорона праці в будівельній галузі: Навчальний посібник. - К.: Знання, 2006. - 550 с
13. Кондратьев А.И., Местечкина Н.М. Охрана труда в строительстве. – М.: Высш. шк., 1990.
14. Основи охорони праці: Навчальний посібник / За ред. В.В. Березуцького. – Х.: Факт, 2005. - 480 с.

Додаток 1. Деякі корисні Інтернет-ресурси за напрямком дисципліни "Охорона праці"

Веб-адреса	Назва ресурсу та його зміст
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi	Уся база «Законодавство України»
http://www.dnop.kiev.ua/	«Сайт Державного комітету України з нагляду за охороною праці». На сайті представлені структура комітету, нормативно-правові акти, аналітичні матеріали про стан охорони праці в Україні, дозволи Держнаглядохоронпраці.
http://document.org.ua/dnaop/index.php	«Реєстр ДНАОП». Перелік нормативних актів з охорони праці.
http://www.mns.gov.ua/	Офіційний інформаційний сервер Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. Містить аналітичні матеріали щодо надзвичайних ситуацій, матеріали чорнобильської тематики та ін.
http://www.abrakitov.narod.ru/average-encicloped.htm	«Абракітов В. Е. Безпека життєдіяльності, екологія та охорона праці: Енциклопедичний словник». Дається коротке пояснення найбільш уживаних термінів і визначень, віднесених до галузі безпеки життєдіяльності, охорони праці й екології. Енциклопедичний словник може бути корисний працівникам, зайнятим у сферах безпеки життєдіяльності, охорони праці й екології, студентам, що вивчають відповідні дисципліни у ВНЗ, а також широкому колу читачів, що бажають усвідомити значення того чи іншого терміна.
http://ohrana-bgd.narod.ru/gigien.html	Охрана-БЖД.народ.ру. Містить невеликі статті про гігієну праці, охороні праці в умовах підвищеної небезпеки, типові інструкції з охорони праці для різних професій і деякі додаткові матеріали.
http://www.edu.ru/	Федеральний портал "Российское образование" має розгалужену систему пошуку. Надає доступ до каталогу Інтернет-ресурсів за предметними галузями професійної освіти. Рубрика каталогу "Образование в области техники и технологии" містить розділ БЖД.

Веб-адреса	Назва ресурсу та його зміст
http://www.safework.ru/	«Интернет-Академия Безопасного Труда» Віртуальна Інтернет-Академія безпеки праці, ресурси якої підтримує Інститут Промислової безпеки, Охорони праці та соціального партнерства Санкт-Петербурга. На її сторінках розміщена унікальна інформаційно-довідкова система: Законодавство з безпеки праці на виробництві, трудових відносин та соціального партнерства, багато цікавої та корисної інформації, більшість з якої безкоштовна. Інформація регулярно поновлюється. Інтернет-академія дає можливість обмінюватись думками, отримати консультації спеціалістів.
http://www.dose.ru/anry.shtml	Сайт журналу "АНРІ" – науково-інформаційного видання з радіаційної безпеки (архів з 1994 р.)
http://www.profodezhda.ru/	Електронний повнотекстовий журнал "Спецоद्यг @ охорона праці" (Архів з 2000 р.)
http://www.mediaplanet.ru/	Сайт видавничого центру "Планета", який розробляє мультимедійні освітні системи, комп'ютерні тренажери та каталоги з охорони праці та промислової безпеки
http://www.tehdoc.ru/	Електронна "Бібліотека інженера з охорони праці". На сайті розміщено близько 2000 різних документів, серед яких нормативи, положення, типові інструкції з охорони та безпеки праці при виконанні різних видів роботи та ін.
http://firehelp.org.ua/basefh/index.php	"Пожежна допомога on-line" – реальний вплив на поліпшення стану пожежної безпеки на підприємствах, організаціях, установах, місцях проживання громадян України шляхом надання необхідної якісної та практичної інформації, консультацій, популяризації та розповсюдження пожежно-технічних знань.
http://www.cotspb.ru/	"Центр охорони праці, Промислової безпеки, Соціального партнерства й Професійної освіти." Містить велику кількість документів з різних тематик охорони й безпеки праці, соціального партнерства й екології. Доступ до бази даних платний. Аналог "Інтернет-Академії Безпечної Праці" (за доступними матеріалами)

Веб-адреса	Назва ресурсу та його зміст
http://ohranatruda.ru/	База даних документів з охорони праці. Містить правила безпеки; правила з охорони праці; будівельні, санітарно-епідеміологічні, гігієнічні правила й нормативи; ДСТ; правила й норми пожежної безпеки й т. д. Є аналітичні статті.
http://www.otipb.narod.ru/index.htm	Ресурс присвячений питанням з охорони праці, а також описам різних аварій, катастроф і нещасних випадків. Є опис російської інформаційної системи охорони праці при Мінпраці РФ; добірка законодавчих і нормативних актів; відомості про діяльність Міжнародної організації праці; текст енциклопедії з охорони й безпеки праці. Ресурс не обновлявся з жовтня 2002 року через проблеми з фінансуванням.
http://www.niio.ru/	"Санкт-Петербургский НДІ Охорони праці" Ресурс містить Закони РФ, Постанови уряду РФ, Постанови Мінпраці Росії, постанови Держстандарту, документи Мінздраву Росії, а також проекти документів, що стосуються галузі охорони праці, нещасних випадків на виробництві, соцстрахування, травматизму, Положення про сертифікації робіт з охорони праці в організаціях і т. д. Є деяка кількість статей з охорони й гігієни праці.
http://www.ols-komplekt.ru/	«Центр охорони праці Олс-комплект». Ресурс містить положення про Департамент умов й охорони праці, нові стандарти РФ, Трудовий кодекс РФ та інші законодавчі документи з охорони праці. Є архів рефератів і публікацій.
http://www.otfb.ru/	«Охрана праці: промислова й пожежна безпека». Деяка кількість статей з тем: організація охорони праці, розслідування нещасних випадків, медицина, засоби індивідуального захисту й т. д. Також є словник термінів і визначень.
http://niac.rtc.ru/Data/main_links.html	«Без Аварій і Травм». Містить архів журналів з 2003 по 2005 рік, але доступні тільки анотації статей.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки
до самостійної роботи
з дисципліни

«ОХОРОНА ПРАЦІ»

(для студентів 4 курсу денної та заочної форм навчання за напрямом
підготовки 6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій»)

Укладач **АБРАКІТОВ** Володимир Едуардович

Відповідальний за випуск *Я. О. Серіков*

Редактор *С. В. Тимощук*

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2012, поз. 186 М

Підп. до друку 28.02.2012 р.

Друк на ризографі.

Зам. №

Формат 60×84/16

Ум. друк. арк. 0,6

Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4064 від 12.05.2011 р.